

Moduł 1

Planowanie i organizacja pracy dydaktyczno-wychowawczej z dzieckiem 6 letnim, z uwzględnieniem wymagań podstawy programowej Anna Stalmach-Tkacz

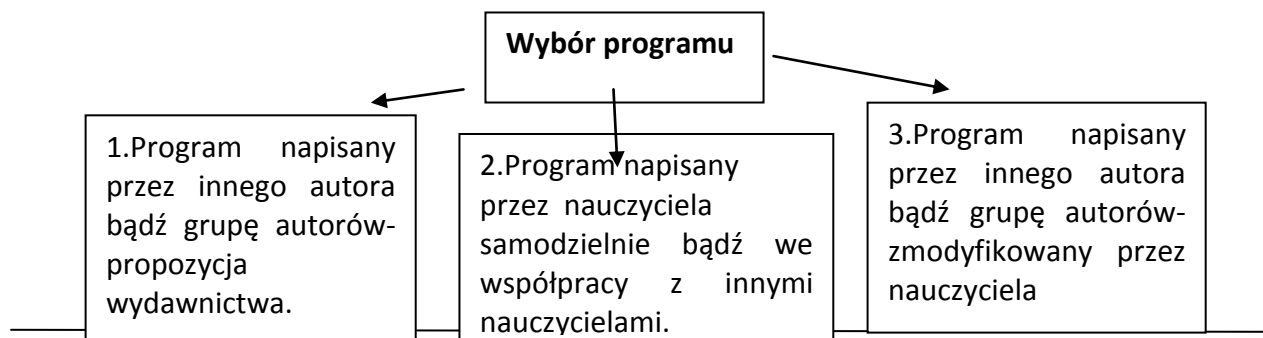
**Konferencja „Rozwijanie kompetencji nauczycieli edukacji
wczesnoszkolnej, niezbędnych do pracy z dzieckiem
6-letnim”, organizowana przez GES Sokrates w ramach Grantów
Edukacyjnych Opolskiego Kuratora Oświaty, 10 października 2012 Opole**

Co powinni wiedzieć dyrektor szkoły dopuszczając program nauczania a nauczyciel wybierając lub pisząc program własny w kontekście wymagań nowej podstawy programowej?

Zmiany w treści podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz wychowania przedszkolnego oraz rozporządzenie o dopuszczaniu programów i podręczników nakładają na każdego nauczyciela i dyrektora szkoły, a w przypadku programów nauczania, również dyrektora przedszkola, nowe obowiązki. Obowiązki te wiążą się czasem z koniecznością napisania programów własnych: zwanych kiedyś autorskimi, bądź też dokonaniem zmian w programach, które przygotowują dla nauczycieli wydawnictwa edukacyjne w ramach swojej oferty. W każdym przypadku, bez względu na autorytet autora, który dany program pisał i zaufanie jakim nauczyciel darzy wydawnictwo, ważne jest aby miał świadomość własnej odpowiedzialności za program, który złoży do dyrektora swojej placówki, wnioskując o dopuszczenie i gwarantując w ten sposób swoimi kwalifikacjami, zgodność tego programu z wymogami prawa. Dyrektor natomiast, ponosi odpowiedzialność za zgodność programu, który dopuścił, z wymaganiami podstawy programowej. Warto aby dyrektor dopuszczając programy, poświęcił maksimum uwagi programom, które przedstawia mu nauczyciele stażyści oraz kontraktowi. Jedno jest pewne zakres działań, jakie w tej chwili musi podjąć każdy nauczyciel wiąże się ze szczegółową analizą wymagań i możliwości jakie posiada w kontekście zaistniałej sytuacji.

Tryb postępowania nauczyciela :

1. Szczegółowe zapoznanie się z nową podstawą programową dla nauczanego przedmiotu oraz komentarzem do podstawy i uwagami o realizacji zawartymi w rozporządzeniu z dnia 23 grudnia 2008r.
2. Szczegółowe zapoznanie się z wymaganiami dotyczącymi budowy programu oraz trybem dopuszczania programu zawartymi w Rozporządzeniu w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników, **podpisanym 21 czerwca 2012r.**
3. Zapoznanie się ze szczegółowym, wskazanym przez dyrektora danej placówki trybem dopuszczania programów : terminy i inne wymagania w danej placówce np. tryb odwoławczy, w sytuacji niedopuszczenia programu.
4. Wybór bądź pisanie programu własnego.

Każda z powyższych opcji postępowania jest zgodna z prawem i dopuszczalna. Najwięcej jednak kontrowersji budzi opcja nr 3, ponieważ istnieje powszechnie obawa o naruszenie praw autorskich innych osób, w przypadku, kiedy nauczyciel zacznie dokonywać zmian w programie i podpisze się pod nim jako własnym. W związku z tym, należy pamiętać, że opcja nr 3 jest wskazana jako zgodna z obowiązującymi przepisami pod warunkiem zachowania praw autorskich osób trzecich. Czyli program, który nauczyciel „wziął na warsztat” i zgodnie z zaleceniami dostosował do potrzeb, i możliwości uczniów, powinien już na wstępie określać, na podstawie jakiego źródła został opracowany i wszelkie treści, które są autorstwa innej osoby, powinny być ujęte w cudzysłów, ze wskazaniem w przypisie źródła. Nauczyciele nie naruszają praw autorskich jeżeli zawsze wskażą autorów fragmentów, bądź nawet całych rozdziałów, w przypisach podadzą źródło, które cytują i zamieszczą w bibliografii pozycje, jakie posłużyły im do stworzenia optymalnego dla ucznia opracowania.

5. Złożenie wniosku do dyrektora placówki o dopuszczenie programu nauczania w terminie określonym przez dyrektora tejże placówki.
6. Wprowadzenie ewentualnych zmian, bądź poprawek, zgodnie z zaleceniami dyrektora placówki, który nie dopuścił programu wskazując na uchybienia, a następnie złożenie w wyznaczonym przez dyrektora terminie poprawionej wersji programu.
7. Po dopuszczeniu programu nauczania stworzenie rozkładu materiału w kontekście planowania rocznego, miesięcznego, tygodniowego i dziennego w zależności od specyfiki placówki i etapu nauczania. W szkole podstawowej nauczyciele klas 1-3 powinni planować dziennie, ponieważ specyfika ich etapu tego właśnie wymaga.

Jakie elementy powinien zawierać poprawnie napisany program?

Przede wszystkim program powinien uwzględniać **potrzeby uczniów i wszystkie wymagania zawarte w podstawie programowej**. Program jest tym dokumentem, w którym ma swój początek wyrównywanie szans edukacyjnych każdego ucznia. W swoim programie, obojętne czy napisanym samodzielnie czy też przyjętym od wydawnictwa nauczyciel powinien pamiętać, że ma się skupić na grupie swoich uczniów i dla nich właśnie określić sposób osiągania celów oraz realizacji zadań. W sprzyjających warunkach edukacyjnych można, a wręcz należy tak zrealizować proces nauczania – uczenia się, aby uczniowie wiedzieli i umieli o wiele więcej, niż tego wymaga podstawa. Rozszerzenie zakresu treści kształcenia musi być jednak dokładnie określone w programach własnych, według których nauczyciele będą planować i realizować edukację w kolejnych latach, miesiącach, tygodniach i dniach w klasach I, II i III. Zgodnie z podpisanym 21 czerwca 2012r. rozporządzeniem mamy określoną tzw. strukturę programu czyli zbiór elementów bez jakich nie będziemy mogli mówić o tym, że posiadamy program nauczania i bez których dyrektor nie może podjąć decyzji o dopuszczeniu programu. Zamieszczony poniżej schemat obrazuje elementy struktury szkolnego programu nauczania, zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych, które każdy

nauczyciel, a później również dyrektor musi zweryfikować na podstawie wymagań rozporządzenia- bez względu na to czy program jest napisany jako własny, przez nauczyciela, czy też przejęty od innego autora.

Co mówi na ten temat rozporządzenie?

Rozporządzenie określa, że **Program nauczania ogólnego** (§ 4 rozporządzenia) obejmuje co najmniej jeden etap edukacyjny i dotyczy edukacji wczesnoszkolnej (kształcenia zintegrowanego), przedmiotu, ścieżki edukacyjnej, bloku przedmiotowego lub ich części i może być dopuszczony do użytku w danej szkole, jeżeli:

1) **stanowi** opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, określonej w rozporządzeniu, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 1, albo w dotychczasowej podstawie programowej kształcenia ogólnego;

2) **zawiera:**

- szczegółowe cele kształcenia i wychowania,
- treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego,
- sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany,
- opis założonych osiągnięć ucznia, a w przypadku programu nauczania ogólnego uwzględniającego dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego - opis założonych osiągnięć ucznia z uwzględnieniem standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, określonych w przepisach w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia;

3) jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym.

Przypadek 1

W czasie warsztatów dla nauczycieli, w trakcie roku szkolnego, nauczyciel poznał nowe metody, formy i ćwiczenia do pracy z uczniem w klasie pierwszej. Metody te, pozwalają na uwzględnienie w procesie nauczania i uczenia się dodatkowych treści, nieprzewidzianych na pierwszym etapie edukacyjnym. Jakie działania musi podjąć nauczyciel w celu modyfikacji programu nauczania?

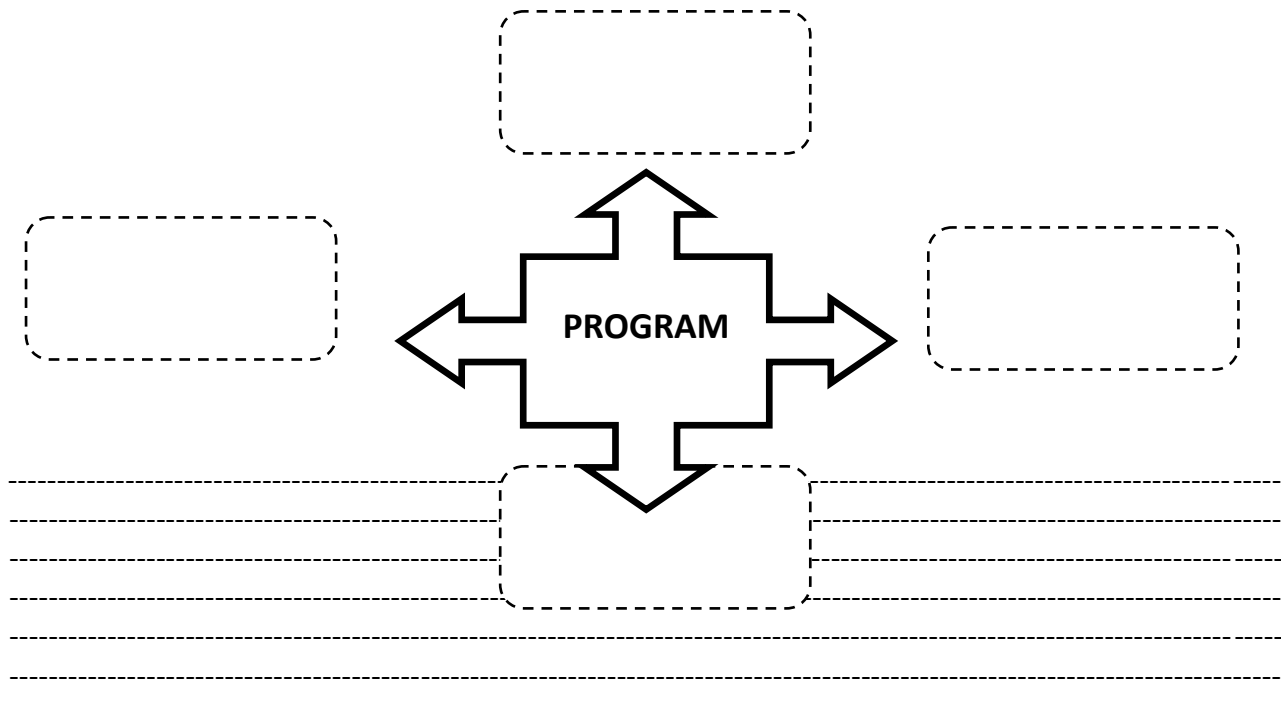
Przypadek 2

Nauczyciel dzięki własnej obserwacji oraz opinii z poradni wie, że w swoim zespole klasowym ma dwóch uczniów, którzy są uzdolnieni matematycznie i 3 uczniów uzdolnionych językowo, dodatkowo ma również sześciu uczniów z trudnościami w uczeniu się. Jakie działania powinien podjąć nauczyciel w obszarze objętym programem nauczania?

Podaj przykłady:

Pytanie 1. Zastanów się, który element programu musi zostać zmodyfikowany ze względu na różnice w systemie oceniania, jakie obowiązują w szkole?

Pytanie 2. Które elementy programu są szczególnie powiązane z rozwijaniem u ucznia poczucia własnej wartości? Wymień te elementy i uzasadnij swoje zdanie.

PROJEKT 1			Temat projektu:					
rodzaj edukacji	liczba godzin	numer tematu	zapis w dzienniku	treści programowe	materiał	wymagania szczegółowe podstawy programowej	Uwagi o realizacji	oczekiwane osiągnięcia ucznia
polonistyczno – społeczna	1	1						
	2	2-3						
	2	4-5						
matematyczno - przyrodnicza	1	1						
	1	2						
	1	3						
	1	4						
	1	5						
zajęcia techniczne	2	2						
edukacja muzyczna	1	1						
edukacja plastyczna	1	1						

MODEL ROZKŁADU TREŚCI NAUCZANIA

zajęcia komputerowe	1	1						
wychowanie fizyczne i edukacja zdrowotna	3	1-3						

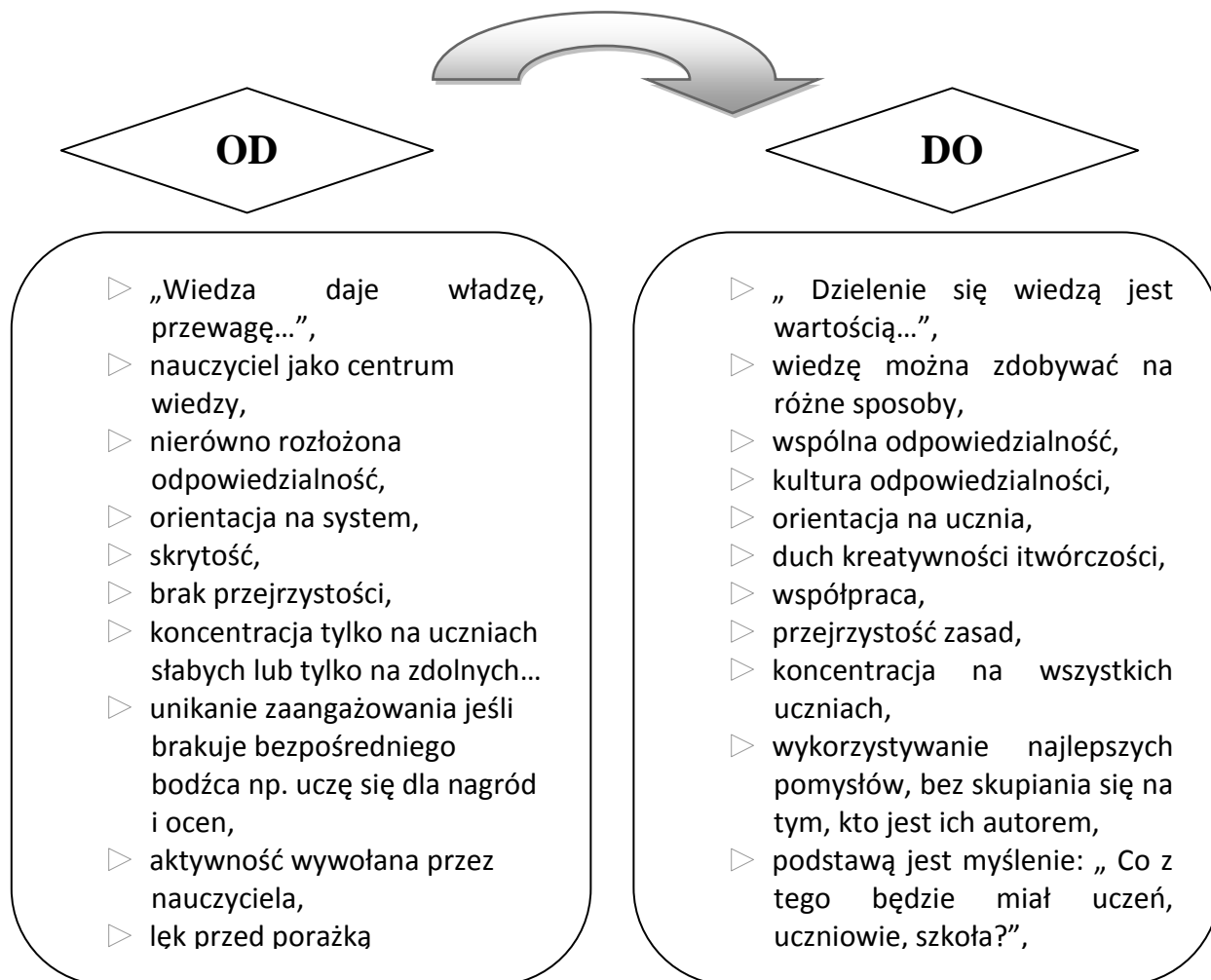
RAMÓWKI

edukacja wczesnoszkolna	liczba godzin w cyklu
edukacja polonistyczna, społeczna, przyrodnicza, matematyczna i zajęcia techniczne	1150
język obcy nowożytny	190
edukacja muzyczna	95
edukacja plastyczna	95
zajęcia komputerowe	95

Uwaga! Podziału godzin na poszczególne zajęcia dokonuje nauczyciel prowadzący dane zajęcia.

wychowanie fizyczne	290
RAZEM	1915
zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych	1150 na oddział lub 190 na ucznia (w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym)

ROLA UCZENIA SIĘ- SPOSÓB MYŚLENIA

Aby proces nauczania – uczenia się sprzyjał rozwojowi uzdolnień i prowadził do pozytywnych wyników powinien być: zgodny z celem, który został założony, tok lekcji powinien być urozmaicony, przystosowany do poziomu i możliwości uczniów, przebiegać planowo i systematycznie, podlegać kontroli i samokontroli oraz korekcie. (K. Duraj – Nowakowa, 1998). Omawiany proces powinien charakteryzować się: jednością uczenia się i nauczania,

- jednością oddziaływań dydaktyczno – wychowawczych,
- wszechstronnością,
- elastycznością metodyczną i organizacyjną.

Wymienione wyżej cechy procesu nauczania i uczenia się zapewniają każdemu uczniowi opanowanie podstawy programowej, stwarzając zarazem jednostkom zdolnym możliwość przekroczenia tego obowiązkowego poziomu.

W myśl nowych założeń edukacji kształcenie powinno opierać się na interakcjach nauczyciela z uczniami, jak również pomiędzy uczniami nawzajem co w konsekwencji stawia ucznia w roli poszukiwacza wiedzy a nie tylko w roli „biorecy”. Tym samym uczeń staje się poniekąd „twórcą metod nauczania”. Mowa tu o procesie uczenia się w stylu autonomicznym i demokratycznym, który to warunkuje rozwój swoich uczestników. Nauczyciel, zgodnie z zasadami partnerstwa wchodzi do grupy jako jej uczestnik, cały zespół – planuje, działa i sprawdza. W tak pojętym działaniu uczeń staje się odpowiedzialny nie tylko za siebie ale i za grupę, a zarazem ma możliwość wykorzystania swoich mocnych stron, ma szansę zaistnieć. Pomocna mu będzie w tym właściwie urządzona klasa – pracownia, jak również nauczyciel w roli inspiratora. Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o powracających w pewnych warunkach i okolicznościach, wciąż „żywych” ideach nauczania propagowanych przez wielkiego pedagoga – **Marię Montessori**, takich jak: stawianie w nauczaniu na swobodny wybór, uczenie dziecka przez działanie, ciągle zmierzanie do wspierania dziecka w jego rozwoju, do samowychowania.

Jako pedagodzy i wychowawcy musimy być zorientowani na każde dziecko, przy tym musimy sprostać wyzwaniom współczesności.

Przy doborze treści programowych w pracy z uczniami zdolnymi (L. Niebrzydowski, 1989) należy kierować się następującymi uszczegółowionymi specyficznymi zasadami:

- **zasada ciągłości** w nauczaniu polega na gromadzeniu i wykorzystywaniu zbioru doświadczeń nauczycieli, w celu utrzymania przyjętego stylu i specyfiki danej szkoły;
- **zasada giętkości** polega na modyfikowaniu zakresu kolejności realizacji treści programowych (treści te powinny być dostosowane do potrzeb ucznia, wynikających ze specyfiki myślenia, typu osobowości lub innych właściwości indywidualnych);
- **zasada wychodzenia naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom uczniów** polega na tym, aby skonstruować program, który wynikałby z rzeczywistych potrzeb uczniów danej klasy, zarówno tych, którzy są nastawieni na zdobycie jak największego zasobu wiedzy, jak i tych którzy w nauce widzą jedynie potrzebę intelektualną;
- **zasada zróżnicowanego nagromadzenia alternatywnych sposobów osiągnięcia określonych celów**, nakreślonych przez program;
- **zasada integracji wszystkich zdolności ucznia**, a więc wiedzy, zaangażowania emocjonalnego, poznania zmysłowego, intelektualnego oraz intuicyjnego;
- **zasada otwartości**, eliminująca wszystkie przeszkody, które ograniczają działalność poznawczą ucznia;
- **zasada niezależności**, która polega na tym, że jednostka może się uczyć tego, czego naprawdę chce, może to czynić w dowolny sposób byle tylko robiła to spontanicznie i uzyskiwała należyte postępy w nauce ;
- **zasada motywacji** polega na działalności, która wynika z wewnętrznych pobudek;

- **zasada komunikowania się** polega na rozwoju werbalnym i niewerbalnym umiejętności wymiany myśli i dzielenia się pomysłami i myślami z gronem kolegów nauczycieli.

Wyżej wymienione zasady nie powinny dotyczyć wyłącznie oddziaływań na uczniów zdolnych ale większość z nich może być stosowana wobec pozostałych uczniów. Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów mniej zdolnych, oprócz specyficznych metod pracy w klasie, organizowana jest dodatkowa pomoc w ramach zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych i dydaktyczno-wyrównawczych i taką pomoc w myśl zasady indywidualizacji szkoła powinna zapewnić.

Analiza porównawcza ról nauczyciela i ucznia

ROLA NAUCZYCIELA I UCZNIA	
W szkole tradycyjnej	W nowym nauczaniu także zindywidualizowanym
<ul style="list-style-type: none"> ✓ nauczyciel mentor, ✓ uczeń mówi do nauczyciela, ✓ tok heurystyczny i pytanie-odpowiedź, ✓ część uczniów bierna, ✓ konkurencja i gwiazdorstwo (kilkoro uczniów), ✓ nauczyciel odpowiada za przebieg i realizację lekcji, ✓ nauczyciel (program) „ciągnie” ucznia w górę, ✓ nauczyciel ocenia (kilku) uczniów, ✓ ocena formalna, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nauczyciel organizator i konsultant, ✓ uczniowie mówią między sobą, ✓ rozwiązywanie problemu w grupie, ✓ aktywność wszystkich uczniów, ✓ współpraca, współdziałanie, uczniowie uczą się dla siebie i uczą się od siebie, ✓ uczniowie tworzą rezultat i pracują dla osiągnięcia celu, ✓ uczniowie rozwiązują problem według własnych możliwości, ✓ uczeń ocenia sam siebie, ✓ ocena samokrytyczna, dotycząca udziału i rezultatów - kształtująca

Poziomy nauczania zindywidualizowanego

Pierwszy poziom nauczania zindywidualizowanego, to budowanie odrębnej edukacji dla każdej jednostki (ucznia). Choćby poprzez dobór odpowiednich przedmiotów zajęć poza obligatoryjnych, które umożliwiają kształtowanie i pogłębianie zainteresowań, wiedzy lub wyrównywanie umiejętności, zdolności czy wręcz terapię.

Drugi poziom to konstruowanie programów w obrębie poszczególnych przedmiotów tak, by uwzględniały rozpoznania konkretnych uczniów, konkretnych grup. Warto więc opierać

edukację na programach autorskich, tworzonych przez konkretnych nauczycieli dla konkretnych grup uczniów.

Trzeci poziom indywidualizacji może odbywać się w obrębie klasy, a więc grupy uczniów – taki dobór treści, metod, form pracy, które sprawdzają się w dużej grupie uczniów, a przede wszystkim które wykorzystują każdego ucznia z osobna i każdego z osobna będą kształtować. Jasne więc, że należy zrezygnować z metod mało twórczych, opartych na pozornym dialogu nauczyciel – klasa, które nie rozwijają, a pozwalają dużej grupie uczniów „przetrwać do dzwonka”.

Ostatnim poziomem indywidualizacji jest bezpośrednia praca nauczyciela z uczniem. Tutaj odpowiedzialność za nauczanie zindywidualizowane oraz ciężar działań z nim związanych powinien spadać na poziom trzeci – indywidualizację w grupie. Grupa natomiast jest świetnym poligonem działań, w którym każdy poprzez indywidualny wkład wnosi określoną wiedzę, emocje, pomysły. Patrząc na własne doświadczenia, zastanówmy się: kiedy szybciej i efektywniej uczymy się - w zaciszu czytelnicy czy w grupie poprzez różnicowanie zadań, podejmowanie konkretnych, różnorodnych przedsięwzięć. Nauczanie zindywidualizowane wymaga jednak precyzyjnej, przemyślanej pracy nauczyciela, dopasowania i zróżnicowania zadań, by odpowiadały każdemu uczniowi z osobna zgodnie z rozpoznaniem.

Systemy sensomotoryczne wykorzystywane w uczeniu się

Preferowany system sensomotoryczny powoduje, że nie nauczysz się czegoś zbyt łatwo, co jest przedstawione nie w twoim systemie reprezentacyjnym.

Wzrokowcy – lubią wykresy, tabele, teksty zorganizowane. Lubią się uczyć poprzez patrzenie lub obserwację pokazu (demonstracje). Lubią słowa typu: zobacz, cel, perspektywa, obserwować, obraz, jasny, horyzont, to wygląda, czy to jasne, mało przejrzyste ... Powiedzą: Ten pomysł wygląda dobrze!

Wzrokowcy: lubią opisy, pamiętają twarze, zapominają imiona, lubią robić notatki, formułują myśli w postaci obrazów. Koncentrację zburzy im nieporządek i ruch. Lubią robić listy rozwiązań. Lubią się wpatrywać w coś, rysować. Są ekspresyjni: łatwo płaczą lub „zabijają wzrokiem”, nie lubią dużo mówić, lubią porządek i schludność, preferują sztuki wizualne.

Słuchowcy – lubią słuchać innych lub siebie. Lubią słowa typu: posłuchaj, to brzmi przekonująco, to daje harmonię, to daje zgrzyt. Powiedzą: pomyśl, jak brzmi przekonująco! Słuchowcy lubią dialogi, rozmowy, słuchają długich opowieści, opisów przyrody, poruszają ustami, czytają po „cichu”. Powtarzają głośno to, co napisali, dobrze pamiętają imiona, zapominają twarze, zapamiętywanie następuje poprzez głośne powtarzanie materiału, myślą w słowach i dźwiękach, nie zwracają uwagi na szczegóły, łatwo się dekoncentrują w wyniku hałasu, „głośno myślą”, nucą, rozmawiają ze sobą, lubią wypowiedzi typu „potok słów”. Lubią słuchać – ale z pewnym zniecierpliwieniem czekają, aby się wtrącić, lubią wykłady, długie wypowiedzi własne. Wolą muzykę niż sztuki wizualne. Wolą mówić o dziełach sztuki, niż je oglądać.

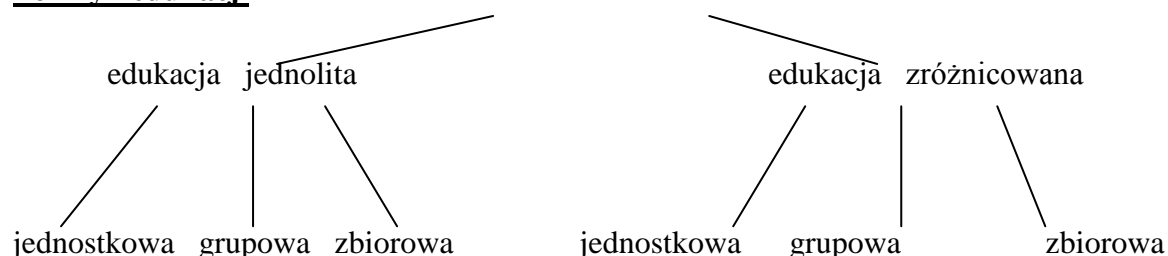
Czuciowcy – lubią się uczyć poprzez wykonywanie i bezpośrednie zaangażowanie, lubią czuć emocje, ruch, zapachy, smaki i słowa: poszło gładko, to mi nie leży, śliska sprawa,

zaplątana, świeża myśl. Powiedzą: Czuję to dobrze! To ma dobry smak! Dla czuciowców (kinestetyków) czytanie nie jest ulubionym zajęciem, ale lubią wartkie akcje. Mają kłopoty z ortografią, najlepiej pamiętają to, co sami wykonali, wyobrażenia ich pracuje w ruchu, muszą się poruszać, manipulować, podskakują z zadowolenia, tupią ze złości, gestykulują. Lubią bliski kontakt z drugim człowiekiem podczas rozmowy (dotykanie, klepanie), ale nie są dobrymi słuchaczami.

Osób o preferowanym systemie: sensorycznym, kinestetycznym, słuchowym, wzrokowym jest mniej więcej po równo; występują też systemy mieszane.

Podział form organizacyjnych ze względu na stopień respektowania pedagogicznej zasady indywidualizacji za K. Duraj – Nowakową

Formy edukacji

Forma jednostkowa pozwala w najwyższym stopniu indywidualizować proces edukacji, kształtuje indywidualną aktywność, przyzwyczajają do polegania głównie na sobie samym, wyrabia wiarę we własne możliwości, przygotowuje do skutecznego współdziałania z innymi, wdraża do samokształcenia, umożliwia doznawanie poczucia podmiotowości na stosunkowo wysokim poziomie. (K. Duraj-Nowakowa 1998).

Skuteczne spotkania nauczyciela z uczniem grupą lub całą zbiorowością uczniowską wymagają od pedagoga autentycznego respektowania zasady indywidualizacji nakazującej dostosowanie m.in. czynności nauczyciela do rzeczywistych reakcji dzieci, do ich potrzeb, oczekiwań oraz możliwości poznawczych, sprawczych, i motywacyjnych. Możliwości te mogą odbiegać znacznie dół lub w górę, od standardów ustalonych dla danego rocznika. Nauczyciel musi orientować się na dziecko i jego problemy, widzieć konkretnego ucznia w danym wieku i określonym środowisku, dysponującego kondycją psychofizyczną w danym dniu i związaną z nią sprawnością intelektualną. Samo zaś nauczanie zindywidualizowane przebiega w postaci realizacji programów edukacyjnych, o odpowiednim doborze treści, form, metod.

Na ich dobór zasadniczy wpływ powinien mieć także sam uczeń poprzez:

- ▷ wybór zakresu wymagań w obrębie przedmiotu i samych lekcji
- ▷ wybór fakultetów, prac twórczych
- ▷ udział w zajęciach językowych o odpowiednim stopniu zaawansowania
- ▷ konstruowaniu profilu własnej edukacji
- ▷ decyzje o formie udziału w zajęciach (lekcje, konsultacje, kontrakt, egzaminy klasyfikacyjne, seminaria itd.)

- ▷ udział w zajęciach grupowych, spotkaniach indywidualnych, samokształcenie, zajęciach w terenie, zdobywaniu umiejętności poza szkołą (muzea, kina, teatry)
- ▷ podejmowanie odpowiednich ról w metodach indywidualizacji (metoda projektu, drama itp.)
- ▷ stawianie, określanie wymagań
- ▷ podejmowanie decyzji, przyjmowanie odpowiedzialności za proces uczenia się
- ▷ poddawanie się ewaluacji nauczyciela oraz samoocenę

Nie wszystkie wyżej wymienione punkty mogą odnosić się do wpływu uczniów klas młodszych na sposób realizacji przez nich programów edukacyjnych, ze zrozumiałych względów większe pole działania, ma tutaj nauczyciel. Nauczanie zindywidualizowane powinno być systemem określonych, celowych działań w procesie lekcyjnym, opartych na właściwej diagnozie, zaplanowanych z myślą o konkretnym uczniu, uwzględniających jego osobowość, możliwości, zainteresowania i potrzeby.

Indywidualizacja pracy z uczniem

Pierwszym etapem uczenia się jest PERCEPCJA. Jest to etap przetwarzania informacji, w którym ma miejsce zjawisko tzw. recepcji sensorycznej, czyli przyjmowania bodźców i informacji głównie za pomocą wzroku, słuchu, a czasem również dotyku.

Jeśli przyjmowanie bodźców przebiega prawidłowo i bez zakłóceń uczeń przyjmuje wszystkie te informacje lub elementy, które są dla niego ważne, interesujące, te które potrzebuje sobie przyswoić ale pomija również wiele informacji tzw. drugoplanowych.

W praktyce często przyjmujemy, że zadaniem nauczyciela jest nauczać, inspirować do poznawania, zaś zadaniem ucznia – uczyć się. Trudności, dylematy i dyskusje pojawiają się wtedy, kiedy dziecko rozpoczynające edukację w szkole ma kłopoty z opanowaniem proponowanego mu materiału i nie potrafi z powodu różnych przyczyn nauczyć się tego, co założył nauczyciel. Obserwacja i doświadczenie pokazuje, że taki uczeń bardzo często zostaje pozostawiony sam sobie, a jego rodzice nie mając żadnej świadomości i wiedzy na temat właściwych metod postępowania, z biegiem czasu „szufladkują” swoje dziecko jako mało zdolne, leniwe, a czasem nawet mało inteligentne. Wtedy właśnie obserwujemy pogłębiającą się u dziecka niechęć do nauki, fobie szkolne, lęki, nerwice, a czasem pogłębiające się problemy we współpracy z rodzicami takich uczniów. Mamy przy tym również do czynienia z mimowolnym procesem obniżania poczucia wartości dziecka, które otrzymuje mało satysfakcjonujące oceny, opinie, informacje, a z czasem uznaje, że szkoła nie jest dla niego, jest nudna i uciążliwa, jest miejscem ciągłych trudności i porażek, co w dalszej konsekwencji prowadzi do sytuacji, w której dziecko samo pozbawia się możliwości rozwoju.

Proponowane sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania wydają się mieć szczególne znaczenie i wartość ze względu na to, że jednym z nadrzędnych celów procesu kształcenia jest rozwój, czyli ciągle aktualizowanie swojego własnego potencjału, rozwijanie własnego „JA” w sferze intelektualnej, emocjonalnej, duchowej i społecznej. Każdy człowiek uczy się przez całe swoje życie, a nie tylko w szkole. Dlatego już od pierwszego etapu edukacji należy podjąć wszelkie możliwe działania, zmierzające do uświadomienia mu tego faktu i przygotowania go do umiejętnego, świadomego kontrolowania tego procesu.

W zaproponowanym modelu uczenia się i nauczania główny nacisk został położony na aktywizowanie rozwoju ucznia w najbardziej naturalny i zgodny z jego indywidualnymi potrzebami oraz możliwościami sposób. Role i zadania nauczyciela oraz ucznia uzupełniają się, i przenikają. Nauczający organizuje proces dydaktyczny, czuwa nad jego przebiegiem, dobiera treści i formy do potrzeb uczących się oraz obserwuje i ocenia swoich podopiecznych. Uczeń natomiast, realizuje swoje potrzeby poznawcze, poszerza wiedzę, nabywa umiejętności, modeluje własne postawy i dokonuje samooceny.

► **KONSTRUKTYWISTYCZNE PODEJŚCIE DO NAUCZANIA jako model
pracy z dzieckiem 6 letnim w szkole**

Zakładamy, że aktywność własna dziecka jest dla niego głównym mechanizmem zmian rozwojowych. Dlatego warto proponować wykorzystanie w procesach uczenia się i nauczania elementów głównych założeń teorii konstruktywistycznej, co sprawia, że proces kształcenia dziecka będzie oparty na jego aktywnym zaangażowaniu, a jego przebieg będzie dopasowany do aktywności dziecka, a nie nauczyciela. W procesie kształcenia respektującym główne założenia konstruktywistycznej teorii uczenia się ogromne znaczenie odgrywa optymalny poziom aktywności dziecka, która jest wzniecana, podtrzymywana i ukierunkowywana

Zaangażowanie oznacza, że dziecko jest zaabsorbowane, zainteresowane, aktywne, że ma motywację do podejmowania zadań, badania swojego otoczenia, obserwowania siebie, innych ludzi, świata, odkrywania nowych rzeczy i porozumiewania się z innymi i kształtowania własnej samoświadomości.

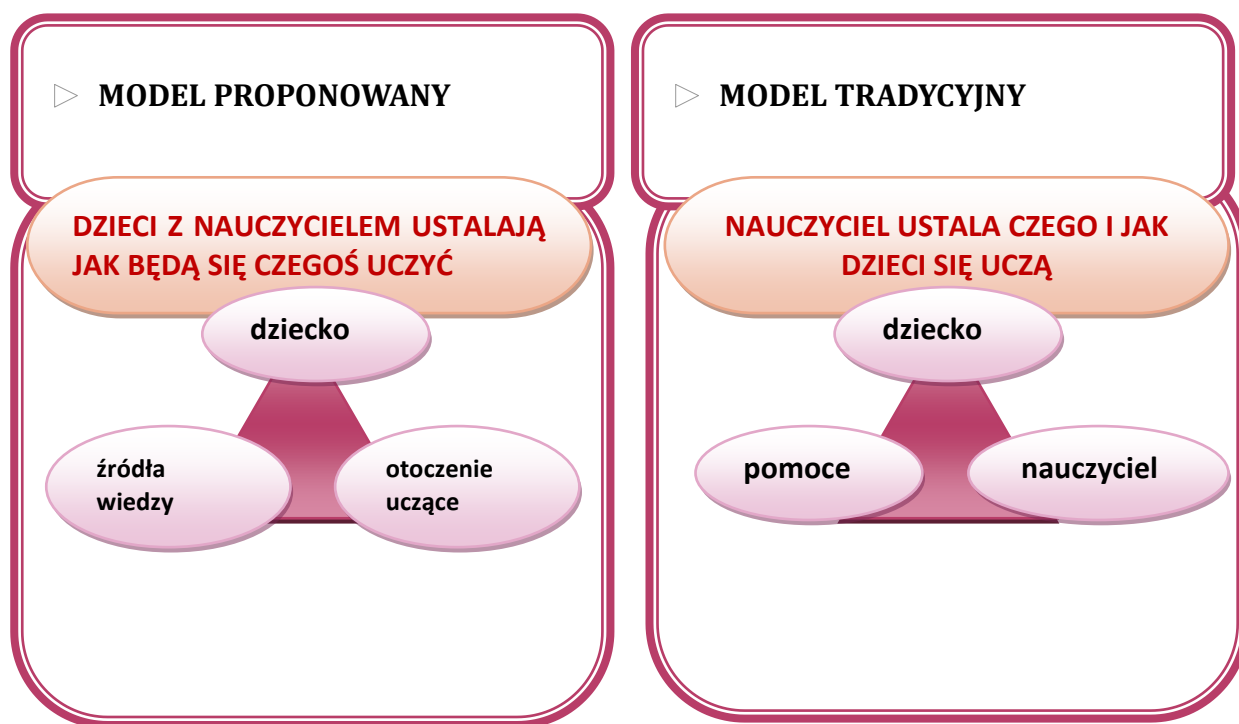
Zaangażowanie jest przeciwieństwem mechanicznego zapamiętywania informacji, które zwykle nie mają dla dziecka większej wartości i budzą znudzenie, obniżają motywację. Z punktu widzenia dziecka- ucznia, proces kształcenia to zdobywanie, gromadzenie i przetwarzanie różnorodnych, bogatych w formę i treść doświadczeń zgodnie z własnymi możliwościami, potrzebami, zainteresowaniami w taki sposób, który zagwarantuje mu najlepszą indywidualną ścieżkę rozwoju. Z punktu widzenia nauczyciela to organizowanie ciągu przemyślanych, dostosowanych do potrzeb i możliwości dziecka, tworzących logiczną

strukturę sytuacji edukacyjnych. Proces kształcenia można także ująć w kategoriach ciągu epizodów wzajemnego zaangażowania dziecka i nauczyciela, w których ich aktywność wzajemnie się przeplata, uzupełnia, wzbogaca. Takie ujęcie procesu kształcenia wskazuje na konieczność wzajemnej wymiany, w której istotne jest mądre dawanie i branie, a zetknięcie się nauczyciela i ucznia oznacza dla obojga dodatkowe możliwości rozwoju.

Porównanie

Czym różni się proponowany model od najczęściej do tej pory spotykanych rozwiązań i propozycji najlepiej zobrazuje poniższy schemat, na którym można porównać

▷ PORÓWNANIE MODELI NAUCZANIA

Co to oznacza dla nauczania?

Konstruktywistyczne podejście do nauczania oznacza różnorodność metod kształcenia szczególnie takich, które tworzą warunki do działań własnych dziecka. W praktyce oznacza to zachęcanie

dzieci do posługiwania się metodami aktywnymi (np. doświadczenia, współpraca w grupie, rozwiązywanie problemów wziętych z praktyki), w konstruowaniu własnej wiedzy. Wiedza nie

może być w prosty sposób przekazywana od nauczyciela do ucznia. Uczniowie muszą budować

własne rozumienie świata poprzez modyfikowanie wcześniejszych pomysłów w wyniku swoich działań

i poszukiwań. Proces nauczania respektujący założenia konstruktywizmu jest budowaniem pomostów między tym, co dziecko już wie, a tym, co dopiero ma poznać.

Nauczyciel konstruktywista charakteryzuje się przede wszystkim tym, że stawia pytania i problemy do rozwiązania, a także wspomaga dzieci w poszukiwaniu swoich własnych odpowiedzi. Dzięki takiemu rozwiązaniu, każde dziecko bez względu na swoje wyjątkowe, indywidualne potrzeby, ma okazję osiągania sukcesów i rozwijania się w tempie dostosowanym do swoich możliwości. Nauczyciel nie może w żaden sposób naruszać treści podstawy programowej, której efekty powinien osiągnąć każdy przeciętnie uzdolniony uczeń, powinien jednak mając w swojej klasie dzieci o bardzo zróżnicowanym poziomie rozwoju i zindywidualizowanych potrzebach mieć naturalną, rzeczywistą możliwość korzystania z takich sposobów pracy z uczniem, aby każdy z nich rozwijał się zgodnie z własnym, naturalnym rytmem.

ETAPY PROCESU KSZTAŁCENIA:

Orientacja –

w tej fazie nauczyciel koncentruje się na wprowadzeniu dziecka w nowe zagadnienia, treści, wzbudza w uczniu zainteresowanie, pobudza ciekawość poznawczą, i w konsekwencji wywołuje wewnętrzną motywację do uczenia się. Motywacja może być również wywołana czynnikami zewnętrznymi np. pytaniami, zaskakującymi wydarzeniami, nietypowe przedmioty zgromadzone w celu przeprowadzenia zajęć, rozpoczynanie zajęć o postawienia zaskakującego i ważnego dla dziecka problemu. Ważne jest, aby nauczyciel szczegółowo przemyślał zajęcia i dobrze je zaplanował, tak, aby ich tok był dla dziecka pasjonujący, ciekawy i pobudzał do twórczego myślenia oraz poszukiwania. Aby osiągnąć faktyczne, wewnętrzne zaciekawienie i zainteresowanie ucznia nowym tematem pierwsza faza jest najważniejsza. To od niej zależy tak naprawdę powodzenie całych zajęć i poziom zaangażowania uczniów.

Rozpoznawanie i ujawnianie dziecięcej wiedzy i doświadczeń-

na tym etapie nauczyciel dokonuje swoistej diagnozy, rozpoznania tego, co uczeń już wie i potrafi. Na tym etapie dziecko dowiaduje się i uświadamia sobie własne wyobrażenia na temat nowego zagadnienia (co na końcu zajęć sprawi, że mocniej i bardziej świadomie będzie odczuwało radość, z tego, że wie i potrafi znacznie więcej niż na początku). Nauczyciel natomiast dowiaduje się na jakim etapie wiadomości i umiejętności jest dziecko, wie z jakiego etapu startuje i jakie pojęcie (konstrukcje) posiada w swoim pojmowaniu w odniesieniu do diskutowanych treści. Dzięki temu rozpoznaniu nauczyciel może zaplanować kolejną fazę. Tym bardziej, że wielokrotnie w życiu dziecka jest wiele doświadczeń, które pozostawiają w jego pamięci zafałszowany obraz. Ważne jest, aby uczeń otrzymał pomoc nauczyciela w zrozumieniu swoich własnych doświadczeń. Z perspektywy nauczyciela etap ten, jest czymś na kształt diagnozy z perspektywy dziecka może być wewnętrznym konfliktem między dotychczasową, osobistą wiedzą, a informacjami, które do niego napływają.

UWAGA

Nauczyciel musi wykorzystać wiedzę zdobytą w wyniku rozpoznania i ujawnienia, a na jej podstawie organizować kolejne sytuacje edukacyjne, w zależności od stopnia rozwoju określonych funkcji i kompetencji dziecka. Dziecko nie przejdzie planowanej przez nauczyciela sfery najbliższego rozwoju, czyli gotowości do pokonywania własnych możliwości, jeśli nie osiągnie odpowiedniego stopnia rozwojowego zaawansowania. Zadania, jakie nauczyciel będzie przewidywał dla ucznia mają pozwolić dziecku na odnoszenie sukcesu, odczuwanie możliwości sprawczej oraz zadowolenia z efektów pracy.

Metody polecane w fazie procesu diagnozowania:

grupowa dyskusja, podczas której wiele dzieci ma okazję podzielenia się swoimi pomysłami, chociaż nie wszystkie mogą z tej szansy skorzystać. Wówczas bardziej korzystne będzie, aby najpierw dzieci zastanowiły się, pomyślały, co już wiedzą na dany temat, a następnie podzieliły się swoimi przemyśleniami z innymi uczniami, najpierw w parach, a potem w większych grupach;

zadawanie pytań otwierających, a więc takich, które zachęcą i pomogą dziecku wydobyć z pamięci informacje, osobiste doświadczenia, które wiążą się z zagadnieniem poruszonym na zajęciach; burza mózgów, metoda, która w ostatnim czasie cieszy się dużą popularnością wśród nauczycieli. Ważne jest jednak, by stosując tę metodę na zajęciach przestrzegać ważnych jej reguł, a mianowicie: nie oceniać i nie krytykować pomysłów dzieci na

starcie, dawać szanse zgłoszenia pomysłu przez każde z dzieci, zachęcać do podawania nawet najbardziej niewiarygodnych i z pozoru nierealnych informacji, wszystkie

pomysły zapisywać, a następnie dokonywać ich wspólnej oceny pod kątem przydatności i efektywności; wybór muszą zaakceptować wszystkie dzieci

wypełnianie kart pracy, pozwalających dziecku przedstawić swój punkt widzenia, którym później może się dzielić z innymi lub weryfikować w działalności badawczej; gry dydaktyczne oraz rozwiązywanie zadań otwartych i półotwartych; sortowanie i klasyfikowanie obiektów, jest bardzo użyteczną drogą rejestrowania toku myślenia dziecka; rysowanie pomysłów, a następnie dyskutowanie i omawianie ich w grupach; tworzenie książeczek i pamiętników, które dają dzieciom szansę rejestrowania swoich doświadczeń przez dłuższy czas, na przykład podczas obserwacji czy prowadzenia eksperymentu (Michalak 2004b, s. 186).

Bardzo ważne jest, aby nauczyciel zapewnił dzieciom w tym okresie poczucie bezpieczeństwa i swobody w wypowiedzianiu się. Uważnie obserwował przeżywane przez dzieci emocje i reagował adekwatnie do sytuacji.

Restrukturyzacja wiedzy-

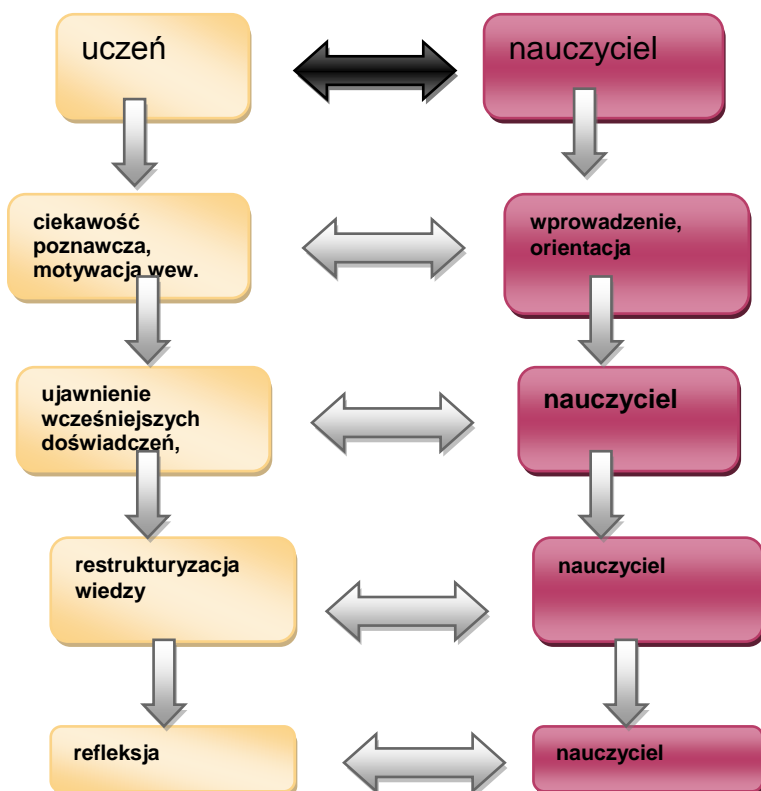
dzieci dokonują aktywnej restrukturyzacji wiedzy, w związku z czym, włączają do niej nowe, odkryte nieznane do tej pory informacje. Nauczyciel, wprowadzając dziecko w nowe doświadczenia, powinien pomagać mu dokonać zmian w jego dotychczasowej wiedzy. Szczególnie korzystne na tym etapie jest angażowanie dzieci w różnorodne działania badawcze, jak: **obserwacja zjawisk, eksploracja, wykonywanie prostych eksperymentów, dokonywanie pomiarów, stawianie hipotez, interpretowanie rezultatów uzyskanych podczas badania, poszukiwanie informacji z różnych źródeł**. Działania te pozwalają dzieciom samodzielnie odkrywać nowe fakty, dokonywać indywidualnych spostrzeżeń, zbierać i klasyfikować informacje, poszukiwać zależności, a także sprzyjają zmianie dziecięcych sądów oraz formowaniu się nowych struktur poznawczych na bazie już istniejących. Pozwalają dzieciom na rozwijanie nie tylko wiedzy deklaratywnej, ale i proceduralnej, a więc umiejętności stosowania wiedzy w działalności praktycznej. Jednocześnie działania badawcze w pełni angażują ich rozwijający się intelekt (Michalak 2004 b, s. 187). Dzieci są raczej nastawione na poszukiwanie niż na odbieranie. Oznacza to, że poszukują odpowiedzi na pytania postawione przez innych oraz przez nie same. Z ogromnym zapałem szukają rozwiązań interesujących dla nich problemów sformułowanych

przez nauczyciela. Z nie mniejszym entuzjazmem zdobywają informacje i umiejętności, które pozwolą im rozwiązać postawione przed nimi zadania. (Michalak, Misiorna, 2006, s. 33-34)

Aplikacja nowej wiedzy- kolejny etap ma za zadanie stworzyć uczniowi możliwość rozwijania i stosowania skonstruowanej, zdobytej wiedzy, umiejętności i sprawności w różnych sytuacjach. To, co szczególnie podkreślają konstruktywiści, to konieczność zdobywania i stosowania nowej wiedzy i umiejętności w różnorodnych i naturalnych kontekstach, bliskich rzeczywistości dziecka. (Michalak, Misiorna, 2006, s. 33-34) Prawdziwe i realne zadania, cele, czynności, pozwalają uczniowi na zdobywanie realistycznych doświadczeń edukacyjnych. Nie może to pozostać bez wpływu na rozwój odpowiedzialności dzieci za własne uczenie się i najbliższe otoczenie.

Refleksja , ocena, przegląd sprawności i poglądów zdobytych przez dziecko-

etap ten jest czasem tzw. sprzężenia zwrotnego, w tym okresie dziecko ma okazję zweryfikować swoją dotychczasową wiedzę i skonfrontować ją z nową wiedzą, umiejętnościami, sprawnościami. Również na tym etapie dziecko uświadamia sobie zmiany, jakie zafunkcjonowały w jego spostrzeganiu problemów. Inaczej mówiąc, w tej ostatniej fazie procesu kształcenia do zadań nauczyciela należy stworzenie takich sytuacji, których dziecko będzie widziało, zorientuje się, że potrafi, wie, i może o wiele więcej niż wcześniej, przed rozpoczęciem zajęć. Dopiero wówczas mały uczeń uzyskuje zadowolenie z włożonego wysiłku, które wypływa z realizacji trudnych zadań zakończonych sukcesem. Nauczyciel zaś orientuje się w zmianie, jaka dokonała się w rozwoju dziecka, i dzięki temu może dokonać ewaluacji jakości całego zainicjowanego przez siebie procesu. Oceniając swoje zajęcia, nauczyciel powinien przede wszystkim uwzględnić dwie kwestie. Po pierwsze, czy zajęcia pozwoliły dzieciom na korzystanie z własnych doświadczeń i odtwarzanie własnego otoczenia. Po drugie, na ile jego działania pomogły dzieciom w zrozumieniu osobistych doświadczeń. (R.Michalak, E Misiorna, 2006, s. 35)

Konstruktywistyczny model nauczania z perspektywy aktywności ucznia i nauczyciela (R. Michalak, E. Misiorna, 2006, s. 34)

Proponowane metody kreujące przestrzeń dla własnej aktywności dziecka z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji

METODA PROJEKTU

Metodę projektu możemy podzielić na trzy etapy: początek projektu, realizacja projektu, zakończenie projektu.

ETAP I

W pierwszym etapie następuje wybór i wprowadzenie do tematu w grupie oraz ustalenie listy pytań stanowiących podstawę aktywności dzieci. Należy również przeanalizować dostępność materiałów, możliwość zaproszenia ekspertów i przeprowadzenia zajęć w terenie. W tej części na zajęciach wprowadzających staramy się ustalić zakres wspólnych doświadczeń dzieci, przygotowujemy siatkę tematyczną dotyczącą obecnego zasobu wiedzy dzieci oraz sporządzamy listę pytań do projektu: Czego chcemy się dowiedzieć? Najczęściej wybór tematu zależy od aktualnych przeżyć i obserwacji najbliższego środowiska.

ETAP II

W drugim etapie następuje wnikliwe zgłębianie tematu przez dzieci i próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytania. W trakcie realizacji uczniowie powinni mieć możliwość nabywania pewnych umiejętności, zadawania pytań, posługiwania się przyborami w pracach konstrukcyjnych oraz sporządzania rysunków z obserwacji. Nauczyciel musi zaplanować

zajęcia terenowe i spotkania z ekspertami. Do działań w trakcie realizacji projektu można również zaprosić rodziców, których powinniśmy zapoznać z wybranym tematem oraz planowanymi zajęciami. Aktywność badawcza dzieci to wyprawy w teren, rozmowy z ekspertami, bezpośrednie poznawanie przedmiotów, korzystanie z dodatkowych materiałów źródłowych. Dzieci w trakcie drugiego etapu przedstawiają to, czego się dowiedziały za pośrednictwem rysunków, zapisków, konstrukcji, czy inscenizacji. Gdy dzieci znajdą odpowiedzi na interesujące je pytania, wypróbują rozmaite techniki poznawcze, a ich zainteresowanie tematem słabnie – to znaczy, że trzeba przejść do etapu III.

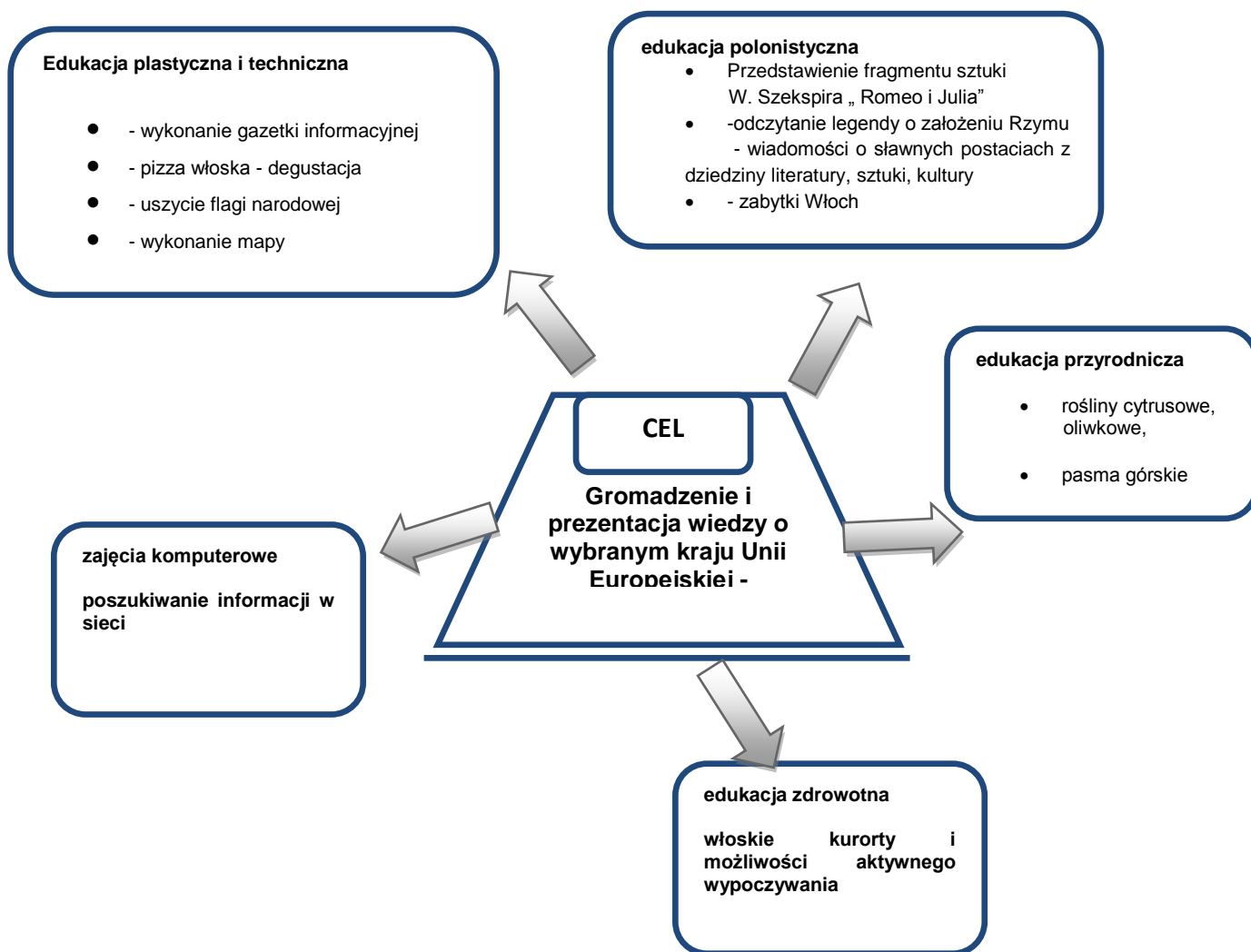
Czasami w trakcie realizacji projektu uczniowie zainteresują się jakimś pobocznym tematem tak bardzo, że musimy przerwać realizację projektu i zaspokoić ich aktualne zainteresowania dodatkowymi zajęciami.

ETAP III

W trzecim etapie uczniowie muszą ustalić, jakimi nowo nabytymi informacjami chcą się podzielić z innymi i w jaki sposób to zrobić. Nauczyciel przeprowadza dyskusję podsumowującą, analizuje projekt w świetle dokumentacji oraz ocenia, czy osiągnięto zakładane cele.

Szczególnie ważnym walorem metody projektu jest możliwość wykorzystania jej w pracy z dziećmi charakteryzującymi się zróżnicowanymi możliwościami i potrzebami. Metoda ta, pozwala naturalnie indywidualizować pracę ucznia, a zarazem pozwala mu na współpracę z grupą i wspólne działanie w określonym celu. Jest ważnym elementem systemu wyrównywania szans edukacyjnych dla dzieci z trudnościami w uczeniu się oraz dzieci zdolnych.

Temat: Wędrówki po krajach Unii Europejskiej

Przykładowe działania badawcze dzieci

- Wykonanie plakatu ...
- Klasyfikacja ...
- Rysowanie...
- Wywiad z ludźmi na temat ...
- Sporządzenie listy ...
- Ułożenie przepisu na...
- Ukazanie możliwości wykorzystania...
- Przygotowanie listy zagrożeń ...
- Mierzenie ilości ...
- Obserwowanie zmian ...
- Wykorzystywanie różnych narzędzi i materiałów...
- Gromadzenie ilustracji ukazujących ...
- Eksperymentowanie ...
- Ukazanie zmian w ...
- Rejestrowanie osobistych odczuć ...

Integracja – w edukacji wczesnoszkolnej to propozycja pracy z dzieckiem zorientowana na dziecko, jako podmiot i indywidualność.

Metody integracyjne odprężają i relaksują, wprowadzają w dobry nastrój i życzliwą atmosferę. Zapewniają bezpieczeństwo w grupie, gwarantują poczucie tożsamości z grupą, uczą efektywnej komunikacji, pomagają uporządkować problemy, uczą twórczego myślenia i współpracy.

Krasnoludek – jest to jedna z najprostszych technik integracyjnych, którą można stosować na różnych przedmiotach – jako element wprowadzający, ogólnorozwojowy i jako atrakcyjny element w uzyskaniu informacji zwrotnych. Krasnoludek to pomoc w rękę dziecka – może to być piłeczka grzechotka, kolczatka, maskotka, jednym słowem – krasnoludkiem może być „coś”, czym można do siebie rzucać, co przyciąga wzrok dziecka o jest przyjemne w dotyku.

Pajęczynka lub kłębek – nazwa techniki pochodzi od efektu końcowego, który powstaje w wyniku zabawy z kłębkami nici.

Zabawy z kłębkami mogą być stosowane w kl. I – III na różne sposoby. Dzieci przy pomocy kłębka mogą poznawać swoje imiona, mówić sobie coś dobrego, ale też mogą uczyć się dodawać, odejmować, tworzyć opowiadania itp. Pajęczynka jest możliwa do zastosowania na lekcjach języka polskiego, matematyki, środowiska, muzyki i wychowania fizycznego – możliwości wykorzystania są bardzo różne, a wszystko zależy od pomysłowości samego nauczyciela.

Graffiti jest techniką, którą można stosować na wiele różnych sposobów. Dzięki niej można wytworzyć i wzmocnić dobry klimat w grupie oraz kształcić u dzieci myślenie twórcze – zabawy w niedokończone zdania typu np. „Gdybym miał gitarę, to bym ...”, jak też przy jej pomocy można rozwiązywać twórczo problemy. Jest to dobry sposób na dzielenie się z innymi własnymi pomysłami, na dostrzeganie różnych aspektów zawartych w jednym temacie, a także na przyjmowanie do wiadomości nowych niezwykłych koncepcji i pomysłów.

METODY TWORZENIA I DEFINIOWANIA POJEĆ

Pojęcia stanowią podstawową jednostkę organizującą logiczne myślenie i porozumiewanie się z ludźmi. Wyróżnienie cech istotnych – pozwala na zdefiniowanie i odróżnienie jednych pojęć od drugih.

Kula śniegowa – inaczej zwana też dyskusją piramidową, polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej do pracy w całej grupie. Technika ta daje szansę każdemu na sprecyzowanie swojego zadania i stanowiska na podany temat, umożliwia nabywanie doświadczeń, jak też pozwala dzieciom ćwiczyć i śledzić proces uzgadniania stanowisk.

Burza mózgów – znana też pod nazwami „fabryka pomysłów”, „giełda pomysłów”, „jarmark pomysłów” oraz „sesja odroczonego wartościowania”.

Istota metody polega na podawaniu różnych skojarzeń, rozwiązań, które niesie wyobraźnia i chwilowy błysk natchnienia. Wyobraźnia jest „królową zdolności”, a „burza mózgów” pomaga twórczo spożytkować.

Mapa pojęciowa zwana też „mapą mentalną”, „mapą mózgu”, „mapą myśli”, „mapą pamięci” – służy do wizualnego opracowania pojęcia z wykorzystaniem rysunków, symboli, wycinków, krótkich słów, zwrotów i haseł. Metodę tę można stosować na różne sposoby, za jej pomocą można definiować pojęcia, rozwiązywać problemy, planować działania itp.

Promyczkowe uszeregowanie – jest to technika bardzo często stosowana w edukacji wczesnoszkolnej. Służy między innymi do definiowania pojęć, określania cech, zasad oraz do hierarchizacji. Ze względu na układanie priorytetów w promyczki często nazywana jest – słonecznym promyczkiem. Jest najłatwiejszą techniką do zastosowania w pracy z dziećmi.

Diaamentowe uszeregowanie – technika znana też pod nazwą „karo”. Układ priorytetów przypomina kształt „diamentu” lub „karo”. Struktura tejże propozycji zmusza grupę do współpracy, zachęca do podejmowania decyzji oraz osiągnięcia porozumienia drogą negocjacji i kompromisu. Lista priorytetów może być podana przez nauczyciela, a także może być wypracowana przez grupę. Liczba priorytetów może być różna, w zależności od potrzeb i wieku dzieci.

Piramida priorytetów – układ priorytetów przypomina piramidę. Podstawowy cel tejże metody, to ułożenie priorytetów według ustalonych wcześniej kryteriów np. ważności, kolejności. Metoda zachęca do dyskusji, negocjacji oraz osiągnięcia porozumienia drogą negocjacji i kompromisu. Priorytety mogą być podane przez nauczyciela lub wypracowane przez uczniów. Liczba ich może być bardzo różna.

METODA TWÓRCZEGO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

Problemy to zawiłe, zagmatwane sprawy, trudne i niejasne zagadnienia przeznaczone do rozwiązywania. Rozwiązywanie problemu polega na określeniu niepożądanego A oraz stanu oczekiwania B, a także ustaleniu czynności prowadzących od stanu A do stanu B.

Burza mózgów – metoda znana też jako „fabryka pomysłów”, „giełda pomysłów”, „sesja odroczonego wartościowania” lub „metoda Osborna” – od jego twórcy. Można ją stosować na kilka sposobów: jako rozgrzewkę twórczą przed określonym zadaniem, np. wymień jak najwięcej zastosowań kolorowej bibuły, co by było, gdyby niebo widziało?; jako definiowanie pojęć przez skojarzenia np. – Co kojarzy się ze słowem „zabawa”, oraz jako metodę rozwiązywania problemów.

„Burza mózgów” pozwala uzyskać w krótkim czasie dużą liczbę zróżnicowanych rozwiązań jednego problemu. Metodę „burza mózgów” można podzielić na III etapy: I wytwarzanie pomysłów

II ocena i analiza pomysłów według ustalonych kryteriów

III zastosowanie pomysłów, rozwiązań w praktyce.

635 – to technika, dzięki której można rozwiązywać różnorodne problemy. Jest ona modyfikacją „burzy mózgów” a różni się tylko sposobem organizacji i przeprowadzenia sesji

twórczej. Technika „635” bardzo skutecznie zmusza do aktywności umysłowej poprzez konieczność szybkiego zgłaszania rozwiązań. Nowe, niekonwencjonalne a nawet „szalone” pomysły czynią technikę bardzo atrakcyjną dla dzieci.

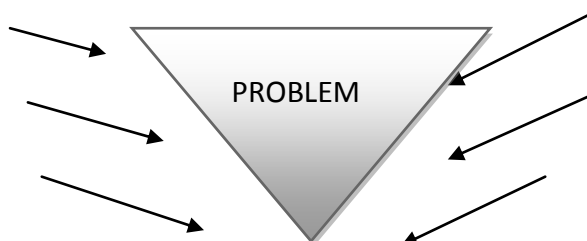
Magiczne liczby podane w nazwie mają swoje znaczenie:

- liczba pierwsza – 6 – oznacza liczbę osób lub grup
- liczba środkowa – 3- oznacza liczbę rozwiązań (pomysłów)
- liczba końcowa – 5 – oznacza liczbę tzw. rundek.

Rybi szkielet – ta technika pochodzi od kształtu przypominającego „rybi szkielet”. Znana jest także jako „schemat przyczyn i skutków” lub schemat Ishikawy, od twórcy, Kaoru Ishikawy.

Metoda trójkąta – służy przede wszystkim twórczemu rozwiązywaniu problemów. Charakterystyczny układ – trójkąt odwrócony wierzchołkiem do dołu symbolizuje PROBLEM, który z jednej strony ma swoje przyczyny – SIŁY PODTRZYMUJĄCE, z drugiej natomiast SIŁY HAMUJĄCE przyczyny. Istotna metoda ogranicza się do zdefiniowania problemu, określenia przyczyny podtrzymujące sytuację problemową.

przyczyny
podtrzymujące

sposoby usunięcia
przyczyn

Mapy mentalne – to metoda wizualnego opracowania problemów z wykorzystaniem symboli, słów pisanych, obrazków, rysunków itp. (patrz: mapa pamięci).

Sześć myślących kapeluszy – metoda szczególnie przydatna tam, gdzie uczniowie muszą współpracować ze sobą i zgodnie ze swoimi predyspozycjami brać udział w rozwiązywaniu problemów. Myśli i poglądy przedstawione są sposób bardzo uporządkowany, co zwiększa szansę wypracowania większej liczby korzystnych rozwiązań.

METODY PRACY WE WSPÓŁPRACY

Metody pracy we współpracy są alternatywą dla dotychczasowego stylu nauczania. Uczą samodzielnego zdobywania wiedzy współpracującą ze sobą grupę. Sukces grupy uzależniony jest od sukcesów indywidualnych. W tak tworzonych warunkach nie ma mowy o rywalizacji, wręcz przeciwnie, uczniowie pomagają sobie nawzajem, mają szansę na mówienie, słuchanie, argumentowanie i dyskusowanie.

Układanka puzzle lub Jigsaw – jest to jedna z metod nauczania we współpracy. Jej celem jest zachęcenie do szczegółowego, aktywnego opanowania materiału przez sędowanie odpowiedzialności na uczniów. Każdy uczestnik grupy powinien zostać ekspertem, który przyczynia się do osiągnięcia całego zespołu. Aby uzyskać pozytywne rezultaty, każde dziecko musi skorzystać z pomocy (wiedzy i umiejętności) innego ucznia, każde też musi pomóc wszystkim pozostałym.

Zabawa na hasło – jest to jedna z wielu propozycji pedagogiki zabawy, którą można traktować jako metodę pracy we współpracy. Można ją stosować podczas zajęć lekcyjnych, jak też szczególnie przydatna okazuje się na różnych uroczystościach szkolnych z udziałem rodziców. Szczególnie ważny jest efekt końcowy, który uzależniony jest od podziału zadań i współpracy. Elementem mobilizującym i dyscyplinującym jest ograniczenie czasowe. Impreza na hasło to połączenie dwóch metod – wykonanie zadania + metoda pracy we współpracy.

METODY EWALUCYJNE

EWALUACJA – to sposób działania, za pomocą którego opisujemy rezultaty (wyniki) końcowe zaistniałych faktów zarówno z pozytywnej, jak i z negatywnej strony. Współczesne rozumienie ewaluacji to nie tylko kontrola, ocena, zbieranie danych, to przede wszystkim – refleksja własna ukierunkowana na rozwój. Każdy dokonuje ewaluacji w celu podwyższenia jakości tego, co robi.

Kosz i walizeczka stanowią element metody SWOT (od pierwszych liter). W nauczaniu początkowym wskazane jest wykorzystanie głównie walizeczki (dla określenia mocnych stron) i kosz (dla określenia słabych stron)

Tarcza strzelecka – jak sama nazwa wskazuje, służy sprawdzeniu wiedzy i umiejętności strzelca. Strzelcem może być zarówno uczeń, jak i nauczyciel. Za pomocą tarczy możemy ocenić lekcje, fakty, wydarzenia itp. Strzał w „dziesiątkę” (centrum tarczy) oznacza pełną perfekcję, strzał poza tarczę to „pudło”. Analiza, ocena i refleksja to najlepszy nauczyciel w drodze do sukcesu.

Rybi szkielet – to technika, którą można stosować na różne sposoby. Wcześniej do rozwiązywania problemów, teraz – do ewaluacji.

▷ Czym jest motywacja?

Motyw jest powodem robienia czegoś. Motywacja zajmuje się czynnikami wpływającymi na ludzi tak, by zachowywali się oni w określony sposób. Psychologowie wymieniają trzy składniki motywacji:

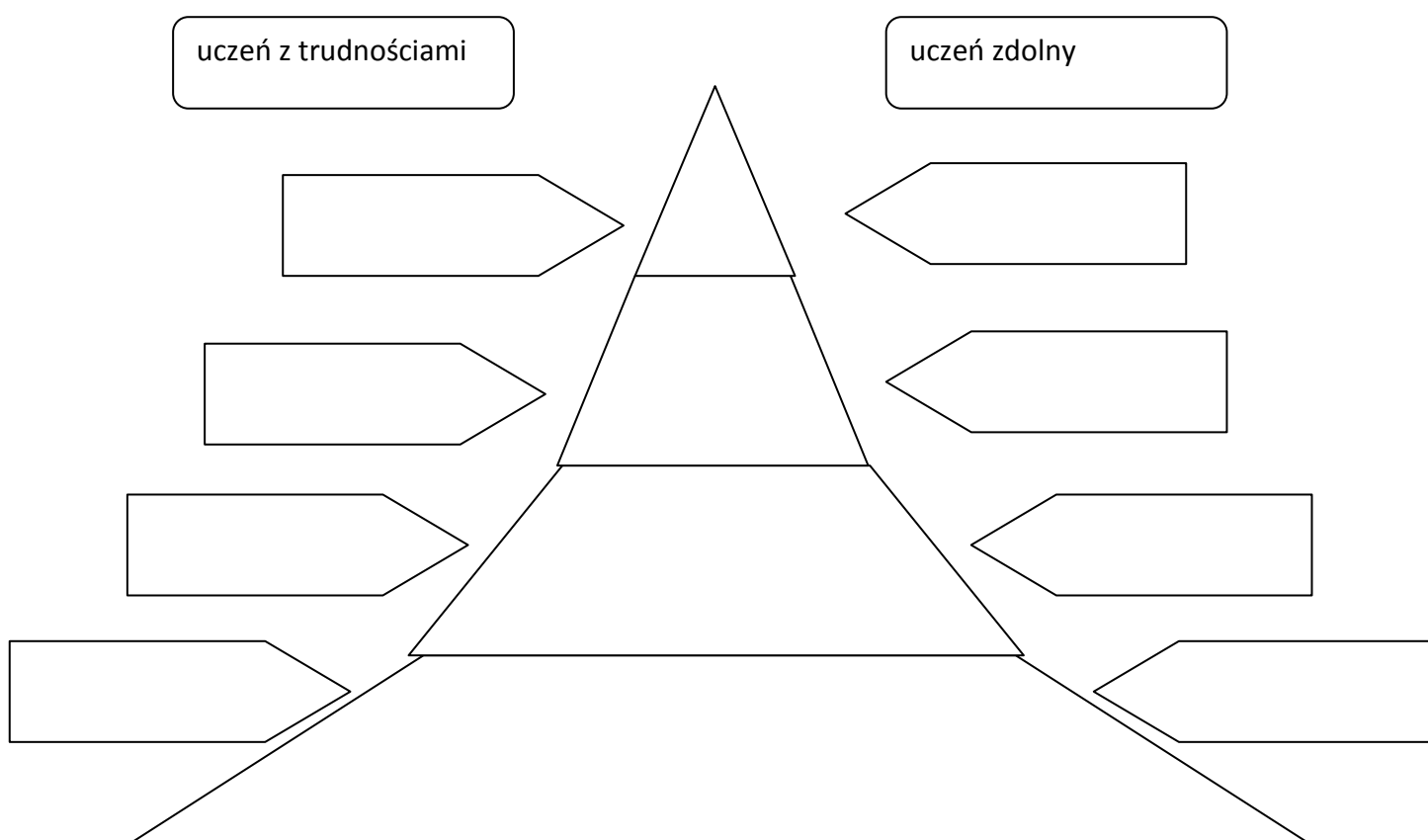

Podaj czynniki, które najczęściej zaburzają motywację Twoich uczniów i wymień obok każdego czynnika działania, jakie podejmujesz w celu wzmocnienia lub wywołania motywacji.

1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.

▷ **POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI UCZNIA**

Wypisz po prawej i po lewej stronie piramidy te działania i czynniki, które mają Twoim zdaniem największy wpływ na poczucie własnej wartości ucznia zdolnego i ucznia z trudnościami. Zaczynij od podstawy piramidy.

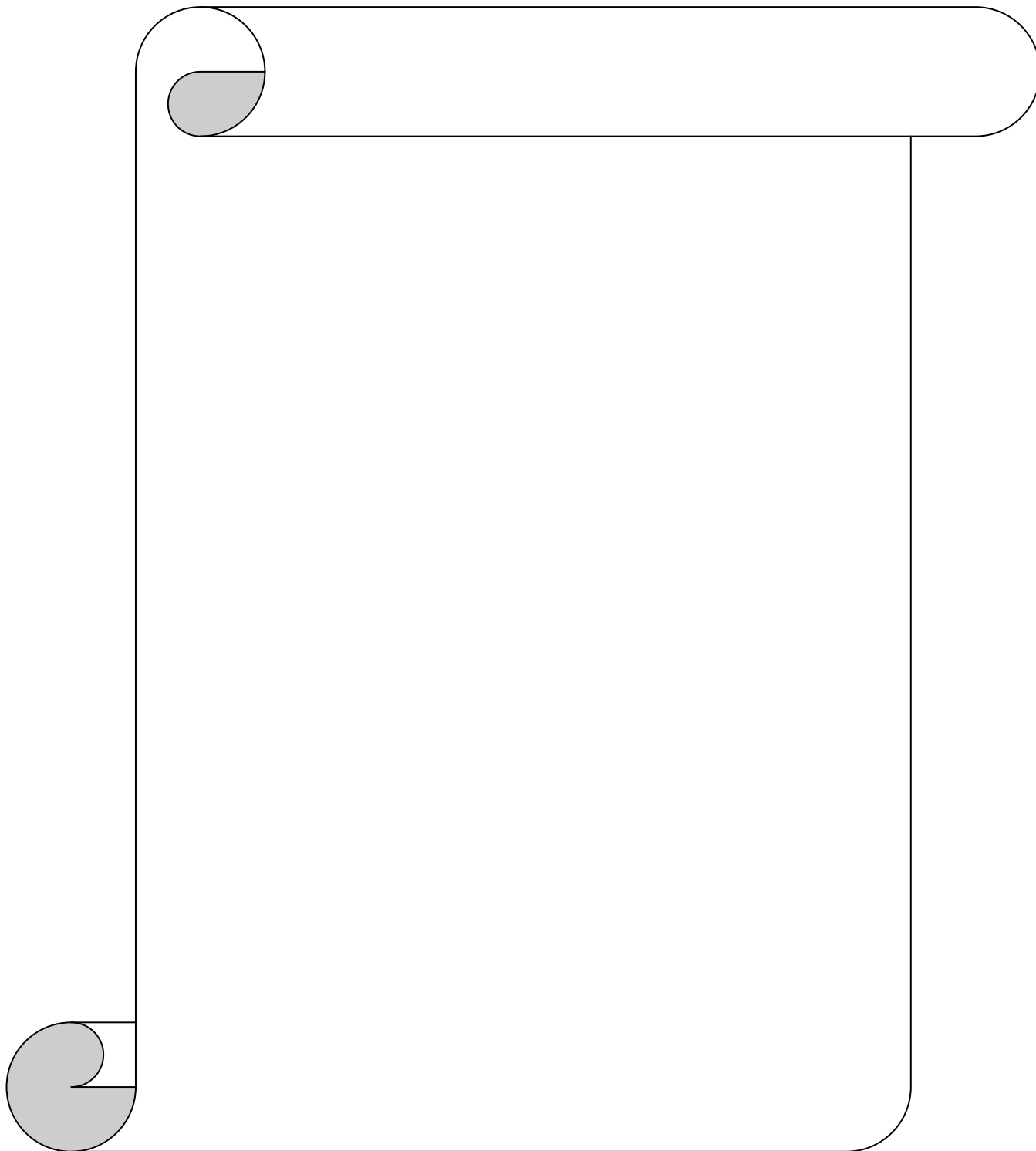

Pośrodku piramidy wpisz to, co jest ważne dla każdego ucznia.

▷ **Definicja poczucia własnej wartości:**

A large, empty, irregular shape with a pointed top and rounded bottom, designed for a student to write their definition of self-worth.

- ▷ **Lista zasad postępowania nauczyciela wspierającego rozwój poczucia własnej wartości ucznia!**

Bibliografia:

1. Rozporządzenie o dopuszczaniu podręczników i programów z dnia 8 czerwca 2008 r
2. „Psychologia rozwoju człowieka „, Barbara Harwas – Napierała Janusz Trempała PWN 2007 Warszawa
3. D. Elsner (red.), Szkoła jako ucząca się organizacja. Szkoła dla ambitnych, Chorzów 2003.
4. G. Dryden, J. Voss, Rewolucja w uczeniu się, Moderski i S-ka, Poznań 2003.
5. Zarządzanie wiedzą w szkole ,Jan A. Fazlagić ,CODN 2008 Warszawa
6. T. Lewowicki Kształcenie uczniów zdolnych, Warszawa 1980.
7. S. B. Rimm Bariery szkolnej kariery, Dlaczego dzieci zdolne mają słabe stopnie?, Warszawa 1991.
8. M. Partyka Zdolne, utalentowane, twórcze. Warszawa 1999.
9. H. Gardner Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce. Poznań 2002.
10. J. Krzyżewska, Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej. Część I. Suwałki 1998.
11. J. Krzyżewska, Aktywizujące metody i techniki w edukacji wczesnoszkolnej. Część II. Suwałki 1999.
12. L. Wygotski, Wybrane prace psychologiczne II: dzieciństwo i dorastanie. Poznań:
13. Wydawnictwo Zys i S-ka 2002.
14. 13.R. Michalak, E. Misiorna Konteksty gotowości szkolnej. Zeszyt 1. CMPPP, Warszawa 2006.
15. R. Michalak, Aktywizująca strategia nauczania w zintegrowanej edukacji najmłodszych uczniów, H.Sowińska, R. Michalak (red.): Edukacja elementarna jako strategia zmian rozwojowych. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2004a.
16. R. Michalak, Aktywizowanie ucznia w edukacji wczesnoszkolnej. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2004b.